

بازارشناسی: انگلستان

بیبا نوری

(کارشناس ارشد اقتصاد)

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

ارزش واردات کالای این کشور در سال ۱۹۹۰ در حدود ۲۲۳ میلیارد دلار بوده که این مقدار در سال ۱۹۹۹ به ۳۲۰/۳ میلیارد دلار بالغ گردیده است. در سال‌های ۱۹۹۰-۱۹۹۹ میزان واردات این کشور افزایش یافته است. ۹ درصد از کل واردات را مواد غذایی، ۲ درصد را مواد خام کشاورزی و ۸۳ درصد را کالاهای صنعتی تشکیل می‌دهد.^(۱)

به این ترتیب، بازار این کشور به واردات مواد غذایی و محصولات کشاورزی (صرف‌نظر از کالاهای صنعتی) متکی است. با وجود آنکه انگلستان تنها ۲ درصد از کل جمعیت جهان را داراست، ولی در اواخر دهه ۱۹۹۰ از حیث حجم تجارت جهانی به همراه کشورهای نظیر آمریکا، آلمان، ژاپن و ایتالیا در صدر جدول قرار داشته و ۴/۹ درصد از صادرات جهانی را به خود اختصاص داده است.

در سال ۱۹۸۰ ارزش کل صادرات انگلستان (اعم از کالا و خدمات) بالغ بر ۱۴۶/۱ میلیارد دلار بوده که در سال ۱۹۹۹ به ۳۷۳/۸ میلیارد دلار افزایش یافته است. در همین مدت سهم صادرات کالا از کل صادرات از ۷۵/۴ درصد در سال ۱۹۸۰ به ۷۲ درصد در سال ۱۹۹۹ کاهش یافته است. نتیجه فوق نشان می‌دهد که سهم صادرات کالا در مقایسه با خدمات کاهش یافته است. در سال ۱۹۸۰، ارزش کل واردات انگلستان (اعم از کالا و خدمات) بالغ بر ۱۱۵/۵ میلیارد دلار بوده که این مقدار در سال ۱۹۹۹ به ۳۲۰/۳ میلیارد دلار افزایش یافته است. در همین دوره سهم واردات کالا (از کل واردات) از ۸۶/۱ درصد در سال ۱۹۸۰ به ۸۰/۵ درصد در سال ۱۹۹۹ کاهش داشته است. نتیجه اخیر حاکی از آن است که سهم واردات خدمات در مقایسه با کالا افزایش داشته است. در واقع در طی سال‌های ۱۹۸۰-۱۹۹۹ تجارت خدمات در این کشور رونق زیادی پیدا کرده است.

بر اساس گزارش‌های بانک جهانی، در سال ۱۹۸۰ تراز بازرگانی کالا و خدمات این کشور بالغ بر ۱۱/۹ میلیارد دلار بوده است. در این سال انگلستان از تراز بازرگانی مثبت برخوردار بوده، ولی تراز بازرگانی بر حسب کالا حدود ۵/۴ میلیارد دلار منفی بوده است. در سال ۱۹۹۱، تراز بازرگانی این کشور

این مقاله با استناد به شواهد آماری مختلف ضمن بررسی ساختار واردات و صادرات کشور انگلستان و تحولات آن طی سال‌های دهه ۱۹۹۰، روابط تجاری ایران با انگلستان را به تفکیک کالایی به بحث گذاشته است.

۱- مقدمه

روابط اقتصادی ایران و انگلیس سابقه‌ای طولانی دارد و به دوره صفویان - زمانی که فرش دستباف ایران به عنوان کالایی هنری و ارزشمند در حد محدودی به انگلیس صادر می‌شد - برمی‌گردد. در سال‌های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی نیز ایران و انگلیس روابط اقتصادی - تجاری نسبتاً گسترده‌ای داشتند. اما در سال‌های پس از پیروزی انقلاب، حجم مبادلات تجاری دو کشور در حد چشمگیری کاهش یافت. در سال‌های پس از اتمام جنگ، بار دیگر بازسازی اقتصاد ایران، مدیران صنایع و بازرگانان انگلیس را متوجه بازار نسبتاً بزرگ ایران ساخت و حجم مبادلات تجاری دو کشور رو به فزونی نهاد.

در این مقاله به بررسی قابلیت‌های صادراتی و وارداتی انگلستان بر حسب کالا و گروه کالایی می‌پردازیم و سپس روابط تجاری بین دو کشور را مرور می‌کنیم.

۲- بررسی ترکیب تجارت انگلستان

بر اساس آمار بانک جهانی، ارزش کل صادرات انگلستان در سال ۱۹۹۹ حدود ۲۶۹ میلیارد دلار بود که تقریباً ۴/۹ درصد از کل صادرات جهانی کالا را به خود اختصاص داده است. ۶ درصد از کل صادرات کالایی این کشور را مواد غذایی، ۶ درصد را سوخت و ۸۳ درصد را کالاهای صنعتی تشکیل می‌دهد. سهم کالاهای کشاورزی از کل صادرات این کشور کمتر از یک درصد است.

از میان ۱۴ گروه کالایی تنها در چند گروه کالایی در مقایسه با سایر کشورها عملکرد تجاری خوبی دارد؛ هرچند که رتبه این کشور از حیث عملکرد تجاری در میان بیش از ۸۰ کشور جهان کمتر از ۲۷ است. در واقع انگلستان در بخش‌های مختلف صادراتی در تجارت جهانی از حیث عملکرد تجاری جزء ۲۷ کشور اول جهان به حساب می‌آید.

این کشور در صادرات فرآورده‌های معدنی و نفتی رتبه سوم، در فرآورده‌های شیمیایی و پتروشیمی و ماشین‌آلات غیرالکتریکی رتبه نهم، در تجهیزات الکترونیکی رتبه یازدهم، در کالاهای متفرقه صنعتی رتبه چهاردهم، در فرآورده‌های چرمی رتبه پانزدهم و در مصنوعات اساسی و قطعات الکترونیکی رتبه هجدهم را دارد و از حیث عملکرد تجاری جزء ۲۰ کشور اول جهان به حساب می‌آید (جدول ۱).

با اینکه این کشور در گروه‌های کالایی فوق از عملکرد تجاری خوبی برخوردار است، ولی خالص صادراتش منفی بوده و میزان صادرات این کشور واردات آن‌ها را پوشش نمی‌دهد و تراز بازرگانی گروه‌های کالایی فوق منفی است (جدول ۱).

از طرفی، گروه‌های کالایی نظیر تجهیزات الکترونیکی و تجهیزات حمل و نقل به ترتیب ۱۵ و ۱۴ درصد از کل واردات این کشور را به خود اختصاص داده‌اند، لذا گرایش‌های وارداتی این کشور عمدتاً به سمت تجهیزات حمل و نقل و الکترونیکی است. (۵)

جدول (۲) ترکیب صادرات انگلستان را برحسب نوع کالا نشان می‌دهد. این جدول حاوی حدود ۴۰ قلم کالای عمده صادراتی این کشور است که بالاترین سهم را در ارزش کل صادرات کشور دارا می‌باشند. ۱۰ قلم از عمده‌ترین اقلام صادراتی این کشور در سال ۲۰۰۰ که به ترتیب بالاترین سهم را از کل ارزش صادرات کشور دارند، عبارت‌اند از: نفت خام (۱۵/۵ میلیارد دلار)، اتومبیل سواری (۱۴/۰ میلیارد دلار)، ماشین‌های خودکار داده‌پردازی (۱۳/۸ میلیارد دلار)، توربوجت‌ها (۹/۶ میلیارد دلار)، دارو (۹ میلیارد دلار)، اجزاء و قطعات هواپیما و بال‌گرد (۸/۳ میلیارد دلار)، مدارهای مجتمع یکپارچه دیجیتال (۷/۴ میلیارد دلار)، قطعات وسایط نقلیه موتوری (۷/۲ میلیارد دلار)، دستگاه‌های برقی برای تلفن و تلگراف (۷/۲ میلیارد دلار) و الماس (۶/۶ میلیارد دلار) که جمعاً ۳۵ درصد از کل صادرات این کشور را شامل می‌شوند. همان طوری که نشان داده شده است، بخش عمده‌ای از صادرات این کشور را کالاهای نهایی و فن‌آوری بر تشکیل می‌دهد.

از میان اقلام فوق، خالص صادرات کالاهایی نظیر الماس (۱۱۳۰ میلیون دلار)، ماشین‌های خودکار داده‌پردازی (۲۹۳۵ میلیون دلار)، دستگاه‌های برقی برای تلفن و تلگراف (۲۶۷ میلیون دلار)، مدارهای مجتمع یکپارچه دیجیتال (۲۱۵۴ میلیون دلار)، اتومبیل سواری (۶۹۵۳ میلیون دلار) و قطعات وسایط نقلیه موتوری (۱۹۰۰ میلیون دلار) منفی بوده و صادرات این کشور در خصوص کالاهای فوق، واردات آن‌ها را پوشش نمی‌دهد و تراز بازرگانی این کشور در این زمینه منفی است.

از میان ۱۰ قلم عمده صادراتی، این کشور در صادرات اجزا و قطعات هواپیما و بال‌گرد (۱۵/۶ درصد)، دارو (۱۲/۲ درصد) و الماس (۱۱/۹ درصد) بالاترین سهم از بازار جهانی را به خود اختصاص داده است و نقش مهمی در تقسیم کار جهانی این قبیل کالاها دارد (جدول ۲).

به طوری که در جدول (۲) نشان داده شده است، در سال‌های ۱۹۹۶-۲۰۰۰ میزان رشد صادرات این کشور در خصوص کالاهایی نظیر نفت خام، دارو، ماشین‌های خودکار داده‌پردازی، دستگاه‌های برقی برای تلفن و تلگراف،

(برحسب کالا و خدمات) منفی و به اندازه ۲۴/۱ میلیارد دلار بوده که نشان‌دهنده کسری تراز پرداخت‌های این کشور است. از طرفی، تراز بازرگانی این کشور بر حسب کالا به میزان ۵۱/۲ میلیارد دلار منفی است. (۲) به علت تغییراتی که در ترکیب تجارت خارجی این کشور صورت گرفته، میزان رشد واردات نسبت به صادرات نامنظم بوده و علاوه بر این صادرات نتوانسته واردات این کشور را پوشش دهد. بررسی فوق حاکی است که واردات مرئی از صادرات مرئی بیشتر شده است. این درحالی است که به دلیل افزایش سطح استاندارد زندگی مردم انگلستان، افزایش تولیدات صنعتی و کاهش بیکاری، اقتصاد این کشور رشد همه‌جانبه‌ای پیدا کرده اما در کنار آن یک عدم تعادل در تراز پرداخت‌های این کشور به وجود آمده است. در سال ۱۹۹۹ عمده‌ترین شرکای تجاری این کشور از حیث صادرات، کشورهایی نظیر آمریکا (۱۴/۷ درصد سهم از کل صادرات انگلستان)، آلمان (۱۲/۳ درصد)، فرانسه (۱۰/۱ درصد)، هلند (۸/۶ درصد)، ایرلند (۶/۵ درصد)، بلژیک (۵/۶ درصد) و اتحادیه اروپا (۵۸/۷ درصد) بوده‌اند. در سال مزبور عمده‌ترین شرکای تجاری انگلستان از حیث واردات کشورهایی نظیر آلمان (۱۳/۷ درصد سهم از کل واردات انگلستان)، آمریکا (۱۲/۷ درصد)، فرانسه (۹/۳ درصد)، هلند (۶/۹ درصد)، ایتالیا (۴/۸ درصد)، ژاپن (۴/۸ درصد) و اتحادیه اروپا (۵۳/۸ درصد) هستند. به این ترتیب، ملاحظه می‌شود که آمریکا و کشورهای عضو اتحادیه اروپا نظیر آلمان، فرانسه و هلند عمده‌ترین شرکای تجاری انگلستان محسوب می‌شوند. (۳)

۲.۱. بررسی ترکیب صادرات انگلستان

براساس گزارش‌های مرکز تجارت بین‌الملل (۴) (ITC)، کشور انگلستان

مدارهای مجتمع یکپارچه دیجیتال، اتومبیل سواری و قطعات وسایل نقلیه موتوری به ترتیب ۵، ۸، ۱۶، ۴، ۲ و ۳ درصد بوده که در مقایسه با میزان رشد تقاضای جهانی، به ترتیب ۷، ۱۴، ۸، ۱۸، ۱۲ و ۶ درصد، کمتر بوده است. نتیجه فوق نشان می‌دهد که این کشور علی‌رغم دارا بودن بازار روبه گسترده جهانی نتوانسته از فرصت‌های موجود به نحو مطلوب استفاده نماید، لذا در حال از دست دادن سهم خود در بازارهای جهانی این قبیل کالاهاست.

عمده‌ترین بازارهای صادراتی این کشور را آمریکا و کشورهای عضو اتحادیه اروپا تشکیل می‌دهند. آمریکا در سال ۲۰۰۰، ۳۶ درصد از نفت، ۱۹ درصد دارو، ۳۳ درصد توربوچت‌ها، ۱۹ درصد اتومبیل سواری و ۱۲ درصد قطعات وسایط نقلیه موتوری صادراتی انگلستان را به خود اختصاص داده است. سایر کشورهای اروپایی نظیر آلمان، هلند، فرانسه و بلژیک بعد از آمریکا در رده‌های بعدی بازارهای صادراتی انگلستان به حساب می‌آیند. ۱۰ قلم بعدی اقلام صادراتی انگلستان عبارت‌اند از: اجزا و قطعات ماشین‌های دفترداری (۶/۵ میلیارد دلار)، دستگاه‌های فرستنده برای رادیو و تلویزیون (۶/۳ میلیارد دلار)، نفت و روغن حاصل از مواد معدنی و قیری

(۵/۶ میلیارد دلار)، الکل و نوشیدنی‌های الکلی (۳/۸ میلیارد دلار)، گازهای نفتی (۲/۱ میلیارد دلار)، معاملات خاص تجاری (۱/۶ میلیارد دلار) و دستگاه‌های برقی برای قطع و وصل مدارهای برقی (۱/۶ میلیارد دلار)؛ این اقلام مجموعاً ۱۱/۶ درصد از کل صادرات این کشور را تشکیل می‌دهند.

در سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۶ نرخ رشد صادرات برای اقلامی نظیر نفت و روغن‌های حاصل از مواد معدنی قیری، اجزا و قطعات ماشین‌های خودکار، دستگاه‌های برقی برای قطع و وصل مدارهای برقی و ماشین‌ها و دستگاه‌های برقی برای آبکاری به ترتیب ۳، ۳، ۵ و ۶ درصد بوده است که در مقایسه با میزان رشد تقاضای جهانی همان کالاها رقم پایینی را نشان می‌دهد. به این ترتیب، علی‌رغم اینکه انگلستان در صادرات این قبیل کالاها از بازار روبه رشدی برخوردار بوده، ولی سهم آن در بازار جهانی کاهش یافته و نتوانسته است از فرصت‌های موجود در بازار استفاده نماید. از طرفی، رشد صادرات این کشور در زمینه کتاب و بروشور و مطبوعات و انواع نوشابه‌های الکلی در سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۶ به طور متوسط ۱ و ۳ درصد کاهش داشته، در حالی که تقاضای جهانی برای آن‌ها بیش از یک درصد

جدول (۱) - عملکرد تجاری انگلستان در سال ۲۰۰۰

نام گروه کالایی	آخرین رتبه	رتبه عملکرد تجاری (TPI) ۲۰۰۰	سهم در بازار		خالص صادرات	
			رتبه	سهم	رتبه	مقدار (میلیون دلار)
مواد غذایی خام	۱۶۸	۲۷	۱۶	۱/۸	۱۶۶	-۸۰۰۸/۷
فرآورده‌های غذایی فرآوری شده	۱۴۱	۲۳	۵	۵/۴۲	۱۴۱	-۴۳۰۶/۴
فرآورده‌های چوبی	۱۱۷	۲۷	۱۵	۲/۱	۱۱۵	-۸۷۵۹/۴
منسوجات	۱۰۹	۲۱	۱۲	۲/۷	۱۰۶	-۲۶۱۵/۳
فرآورده‌های شیمیایی و پتروشیمی	۱۲۵	۸	۶	۶/۰	۸	۳۸۴۰/۶
فرآورده‌های چرمی	۸۶	۱۵	۱۴	۲/۲۳	۸۵	-۲۹۲۶/۱
مصنوعات اساسی	۱۳۰	۱۸	۹	۳/۸۴	۱۲۳	-۲۵۱۳/۵
ماشین‌آلات غیرالکتریکی	۹۴	۹	۵	۶/۰۳	۵	۶۷۲۵/۴
تجهیزات الکترونیکی	۶۸	۱۱	۴	۶/۳	۶۴	-۸۸۱۲/۷
قطعات الکترونیکی	۹۲	۱۸	۱۱	۳/۷	۸۷	-۶۰۰۲/۳
تجهیزات حمل و نقل	۸۵	۲۱	۶	۵	۸۴	-۱۲۱۰۹/۱
پرشاک	۱۱۴	۲۴	۱۴	۲/۱	۱۱۲	-۸۹۴۹/۳
کالاهاى متفرقه صنعتی	۱۱۹	۱۴	۵	۶/۴	۱۱۳	-۳۷۷۹/۶
فرآورده‌های معدنی	۱۴۵	۳	۶	۴/۹	۱۷	۶۲۶۲/۸

مأخذ: منتج از مرکز تجارت بین‌الملل، سایت اینترنتی [www.intracen.org\(6/2002\)](http://www.intracen.org(6/2002))

افزایش داشته است. این در حالی است که این کشور ۱۳/۷ درصد از بازار جهانی انواع کتاب، بروشور و مطبوعات و ۳۳/۵ درصد از صادرات انواع نوشابه‌های الکلی را به خود اختصاص داده است. در سال ۲۰۰۰، آمریکا ۱۶ درصد از نوشابه‌های الکلی، ۱۶ درصد نفت و روغن‌های حاصل از آن، ۱۹ درصد کتاب و بروشور، ۲۳ درصد اجزا و قطعات ماشین‌های دفترداری، ۱۳ درصد دستگاه‌های برقی برای قطع و وصل مدارهای برقی، ۲۶ درصد از ماشین‌ها و دستگاه‌های برقی برای آبیاری و ۷۲ درصد از تابلوهای نقاشی صادراتی انگلستان را به خود اختصاص داده است. کشورهایایی نظیر اسپانیا، هلند، ایرلند، بلژیک، آلمان و فرانسه جزء

جدول (۲) - ترکیب صادرات انگلستان

رتبه	شرح	ارزش صادرات در سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)	خالص صادرات در سال ۲۰۰۰ (دلار)		متوسط میزان رشد صادرات (۱۹۹۶-۲۰۰۰)		متوسط میزان رشد تقاضای جهانی (۱۹۹۶-۲۰۰۰)		سهم در جهان (درصد)	بازارهای هدف (درصد)
			وزن (درصد)	ارزش (درصد)	وزن (درصد)	ارزش (درصد)	وزن (درصد)	ارزش (درصد)		
	کل صادرات	۲۸۴۰۹۰	-۵۲۸۸۹	-	-	-	-	-	-	-
۱۴	الکل اتیلیک تقلیب شده، عرق، لیکور و سایر نوشابه‌های عرق‌دار	۳۸۳۴	۳۲۰۳	-۳	۰	۱	۱	۳۳/۵	آمریکا (۱۶) اسپانیا (۱۴)	
۲۴	سیگار برگ	۱۳۵۳	۱۲۳۶	-۷	-۴	-۴	۱	۹/۱	بلژیک (۱۹) سنگاپور (۹)	
۱	نفت خام	۱۵۴۸۹	۷۷۸۴	۵	۰/۰	۷	۱	۴/۶	آمریکا (۳۶) هلند (۲۲)	
۱۳	نفت و روغن حاصل از مواد معدنی معدنی قیری	۵۶۴۸	۸۶۶	۳	۰/۰	۷	۴	۴/۳	هلند (۲۰) آمریکا (۱۶)	
۱۵	گازهای نفتی	۲۰۷۳	۱۶۸۰	۲۰	۲۳	۷	۲	۲/۳	هلند (۱۸) بلژیک (۱۸)	
۵	دارو	۸۹۶۵	۳۷۲۱	۸	۶	۱۴	۱۰	۱۲/۲	آمریکا (۱۹) فرانسه (۱۲)	
۱۸	کتاب، بروشور، جزوه و مطبوعات	۱۷۰۱	۶۲۴	-۱	۴	۱	۴	۱۳/۷	آمریکا (۱۹) ایرلند (۶)	
۱۰	الماس	۶۵۵۸	-۱۱۳۰	۶	۰/۰۷	۰/۰	۰/۰	۱۱/۹	بلژیک (۵۰) هند (۱۷)	
۳۸	پلاتین	۱۱۱۱	-۴۶	۱۶	۰/۰۷	۰/۰	۰/۰	۸/۳	آمریکا (۴۳) ژاپن (۱۵)	
۳۲	موتورهای پیستونی درون‌سوز جرقه‌ای	۱۲۲۲	۵۸۱	۵	۵	۷	۸	۴/۶	آلمان (۴۵) اسپانیا (۲۵)	
۲۲	موتورهای پیستونی درون‌سوز تراکمی	۱۵۶۷	۷۲۶	۰	۱	۶	۶	۱۰/۱	بلژیک (۲۱) آمریکا (۱۷)	
۳۶	اجزاء و قطعات موتورهای دیزلی	۱۱۴۵	-۱۹۶	-۳	-۲	۶	۷	۴/۱	آمریکا (۱۸) آلمان (۱۶)	
۴	توربوچت‌ها	۹۵۷۳	۳۷۱۳	۱۵	۲	۱۳	۱۰	۱۱/۹	آمریکا (۳۳) فرانسه (۱۴)	
۳۶	تلمبه‌های هوا یا خلأ کمپرسورهای هوا یا سایر گازها و بادزن‌ها	۱۲۷۸	۲۵۶	۱	۰/۰	۲	۵	۵/۱	آمریکا (۱۹) فرانسه (۱۰)	
۴۰	گریز از مرکزها	۱۰۹۲	۲۴۹	-۲	۳	۵	۵	۷/۴	آلمان (۱۴) فرانسه (۱۲)	

۲۷	بولدوزر، انگلدوزر	۱۲۶۵	۶۵۰	۱	۰/۰	۳	۵	۹/۵	آمریکا (۱۴) فرانسه (۱۳)
۳۷	اجزاء و قطعات بالابرها	۱۱۳۶	-۶۲	-۲	-۱	۲	۴	۵/۸	آمریکا (۲۳) نروژ (۱۱)
۳	ماشین های خودکار داده پردازی	۱۳۸۰۷	-۲۹۳۵	۳	۲۰	۸	۱۳	۷/۱	هلند (۳۳) آلمان (۱۲)
۱۱	اجزاء و قطعات ماشین های دفتره‌ای	۶۴۶۹	-۵۰۲۳	۳	۱۰	۱۲	۱۳	۴/۸	آمریکا (۲۳) ایرلند (۲۰)
۳۵	ماشین ها و دستگاه های مکانیکی	۱۱۴۶	۳۲	۳	-۶	۰	۲	۲/۹	آمریکا (۲۴) آلمان (۸)
۲۸	ترانسفورماتورهای برقی	۱۲۵۷	-۳۵۷	۶	-۱۷	۹	۱۱	۲/۵	آلمان (۲۰) آمریکا (۲۱)
۹	دستگاه های برقی برای تلفن یا تلگراف	۷۱۶۷	-۷۶۷	۱۶	-۱	۱۸	۱۱	۵/۱	فرانسه (۱۴) آلمان (۱۱)
۲۹	صفحه، نوار و سایر حاملین صوتی	۱۲۴۶	-۵۷۹	-۵	۷	۴	۱۱	۷/۹	آلمان (۱۷) فرانسه (۱۲)
۱۲	دستگاه فرستنده برای رادیو، تلویزیون	۶۳۳۹	۱۹۲۰	۲۴	۰/۰	۲۴	۲۰	۷/۳	آلمان (۱۹) فرانسه (۱۰)
۲۵	گیرنده های تلویزیونی	۱۳۴۰	-۱۹۰	-۱۰	-۸	۷	۸	۴/۶	هلند (۱۵) فرانسه (۱۴)
۲۱	اجزاء و قطعات آنتن هوایی	۱۵۷۱	۸۰	۶	۱۶	۱۱	۹	۵/۱	سوئیس (۱۶) آمریکا (۱۱)
۲۰	دستگاه های برقی برای قطع و وصل	۱۵۸۱	-۴۶۷	۵	۴۳	۷	۱۰	۳/۱	آمریکا (۱۳) آلمان (۱۲)
۷	مدارهای مجتمع یکپارچه دیجیتالی	۷۳۶۲	-۲۱۵۴	۴	-۳	۱۲	۱۰	۲/۲	ایرلند (۲۳) فرانسه (۱۴)
۱۶	ماشین ها و دستگاه های برقی برای آبکاری	۱۹۱۸	۷۹۴	۶	-۳	۹	۱۲	۶/۷	آمریکا (۲۶) آلمان (۸)
۳۰	تراکتورها	۱۲۴۴	۶۰۲	-۹	-۷	-۱	۳	۷/۲	فرانسه (۱۶) آمریکا (۱۳)
۲	اتومبیل های سواری	۱۴۰۴۹	-۶۹۵۳	۲	۷	۶	۷	۴/۶	آمریکا (۱۹) آلمان (۱۱)
۳۴	وسایط نقلیه موتوری برای حمل ونقل کالا	۱۱۵۴	-۲۰۸۷	-۷	-۳	۶	۶	۲	آمریکا (۱۹) آلمان (۱۱)
۸	قطعات وسایط نقلیه موتوری	۷۱۷۷	-۱۹۰۰	۳	۷	۶	۱۱	۳/۶	آلمان (۳۰) آمریکا (۱۲)

۲.۲. بررسی ترکیب واردات انگلستان

همانطور که در جدول (۳) نشان داده شده است، ۱۰ قلم از عمده ترین اقلام وارداتی این کشور به ترتیب عبارت اند از: اتومبیل سواری و سایر وسایط نقلیه (۲۱/۰ میلیارد دلار)، ماشین های خودکار داده پردازی (۱۶/۷ میلیارد دلار)، اجزاء و قطعات ماشین های داده پردازی (۱۱/۵ میلیارد دلار)، مدارهای مجتمع یکپارچه دیجیتالی (۹/۵ میلیارد دلار)، اجزاء و قطعات

عمده ترین شرکای تجاری این کشور محسوب می گردند.

نتایج به دست آمده حاکی است که انگلستان در صادرات نوشابه های الکل دار، اجزا و قطعات هواپیما و بالگرد، کتاب و بروشور، دارو، تابلوهای نقاشی، الماس و توریج ها در مقایسه با سایر اقلام صادراتی بیش از ۱۰ درصد صادرات جهانی را به خود اختصاص داده و نقش مهمی در تولید جهانی این قبیل کالاها دارد.

ادامه جدول (۲)

نامعلوم	۱/۹	۱۲	۱۵	۰/۰	-۱۷	-۳۷۴۳	۱۴۹۳	سایر وسایط نقلیه هوایی	۲۳
نامعلوم	۱۵/۶	۴	۶	۰/۰	۱۱	۴۶۴۱	۸۲۵۱	اجزاء و قطعات هواپیما و بالگرد	۶
آمریکا (۲۸) فرانسه (۱۰)	۸/۹	۵	۴	۱۳	۱۰	۱۷۹	۱۲۴۰	قطب‌نماهای جهت یاب	۳۱
آمریکا (۲۱) آلمان (۱۲)	۳/۱	۸	۶	-۵	-۱	-۲۸۰	۱۰۹۸	وسایل پزشکی	۳۹
آمریکا (۳۶) ژاپن (۶)	۸/۲	۵	۹	-۴	۶	۳۵۵	۱۱۶۴	نوسان سنج و سایر دستگاه‌های سنجش	۳۳
آمریکا (۷۲) سوئیس (۱۸)	۱۱/۷	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۱۶	۱۷۱	۱۸۵۷	تابلوی نقاشی	۱۷
نروژ (۱۳)	۸	۰/۰	۸	۰/۰	۱۱	-۶۴۰	۱۶۰۲	معاملات خاص تجاری	۱۹
	۹/۷	۰/۰	۴	۰/۰	۹	۳۷۹۰۱	۶۰۰۰۳	سایر خدمات و اعتبارات	
	۵/۷	۰/۰	۱	۰/۰	۲	-۳۸۰۱	۱۸۲۲۱	خدمات حمل و نقل و اعتبارات	
	۴/۹	۰/۰	۲	۰/۰	۰	-۱۶۳۲۸	۲۱۶۵۰	مسافرت	

مأخذ: سایت اینترنتی مرکز تجارت بین‌الملل (ITC): www.intracen.org

از واردات جهانی این قبیل کالاها در انگلستان است. در سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۶، رشد واردات این کشور در زمینه نفت خام و اجزاء و قطعات وسایط نقلیه موتوری به ترتیب ۱ و ۲ درصد کاهش داشته، در صورتی که تقاضای جهانی به ترتیب بیش از ۷ و ۶ درصد افزایش داشته است. به این ترتیب، بازار انگلستان در زمینه اقلام فوق رو به گسترش نیست. اما رشد واردات کالاهایی نظیر دارو، الماس و اجزاء و قطعات ماشین‌های خودکار داده‌پردازی از سوی انگلستان به ترتیب ۱۸، ۱۱ و ۱۵ درصد بوده که در مقایسه با روند تقاضای جهانی رشد بالاتری را نشان می‌دهد. در واقع انگلستان یک بازار روبه رشد در زمینه اقلام فوق به حساب می‌آید.

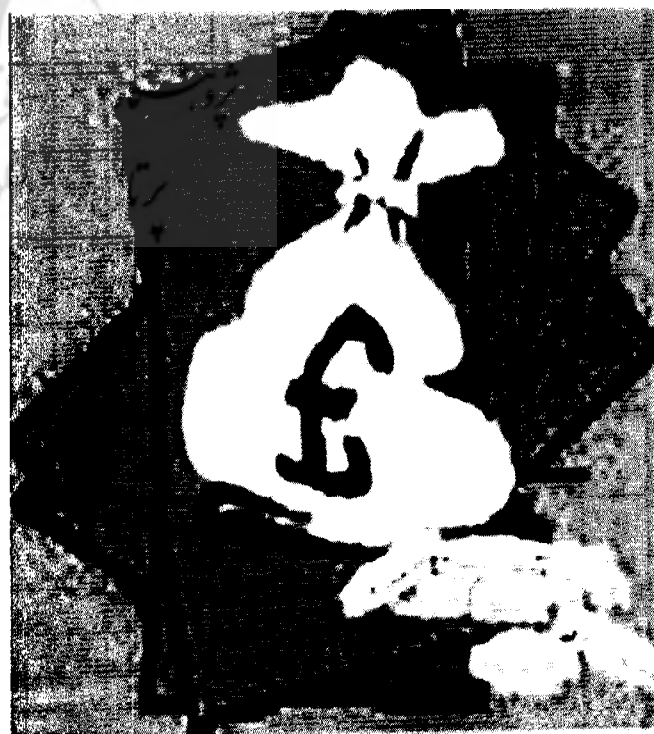
عمده‌ترین عرضه‌کنندگان کالا به انگلستان در زمینه ماشین‌های سواری آلمان و فرانسه (با سهمی در حدود ۴۶ درصد از بازار)؛ ماشین‌های خودکار داده‌پردازی هلند و ایرلند (۳۹ درصد)؛ اجزاء و قطعات ماشین‌های خودکار داده‌پردازی آمریکا و کره جنوبی (۳۲ درصد)؛ مدارهای دیجیتالی آمریکا و سنگاپور (۳۴ درصد) و اجزاء و قطعات وسایط نقلیه موتوری آلمان و فرانسه (۵۲ درصد) می‌باشند. در واقع کشورهایی نظیر آمریکا و اعضای اتحادیه اروپا بیشترین سهم را در عرضه کالا به انگلستان دارند. از عمده‌ترین کشورهای آسیایی صادرکننده اقلام وارداتی انگلستان می‌توان به کره جنوبی، ژاپن و سنگاپور اشاره کرد.

الجزایر یکی از عمده‌ترین عرضه‌کنندگان نفت به انگلستان است به طوری که ۶ درصد از نیازهای وارداتی این کشور را تأمین می‌کند و دومین شریک تجاری انگلستان بعد از نروژ (این کشور ۷۵ درصد از نیازهای نفتی انگلستان را تأمین می‌کند) به حساب می‌آید. آفریقای جنوبی دومین شریک تجاری انگلستان (بعد از سوئیس) در زمینه الماس می‌باشد. این کشور حدود ۲۶ درصد از نیازهای وارداتی انگلستان را در این خصوص تأمین می‌کند.

همانطوری که در جدول (۳) نشان داده شده است، واردات کالاهایی نظیر وسایط نقلیه هوایی مثل بال‌گرد و هواپیما؛ نفت و روغن حاصل از مواد قیری؛ دستگاه‌های فرستنده رادیویی و تلویزیونی؛ اجزاء و قطعات

وسایط نقلیه موتوری (۹/۱ میلیارد دلار)، دستگاه‌های برقی برای تلفن یا تلگراف (۷/۹ میلیارد دلار)، نفت خام (۷/۷ میلیارد دلار)، الماس (۷/۷ میلیارد دلار)، توربوجت‌ها (۵/۹ میلیارد دلار) و دارو (۵/۲ میلیارد دلار) که جمعاً ۳۰ درصد از کل واردات این کشور را شامل می‌شوند. واردات سرانه اقلامی نظیر ماشین‌های سواری، ماشین‌های خودکار داده‌پردازی و اجزاء و قطعات آن به ترتیب ۳۵۵/۸، ۲۸۳/۷ و ۱۹۴/۷ دلار است.

از میان ۱۰ قلم از عمده‌ترین اقلام وارداتی، بالاترین سهم این کشور از کل واردات جهانی به ترتیب به اجزاء و قطعات ماشین‌های خودکار داده‌پردازی، ماشین‌های خودکار داده‌پردازی و توربوجت‌ها اختصاص دارد که تقریباً ۸ درصد

وسایط نقلیه هوایی نظیر بالون، کشتی هوایی و هواپیما؛ وسایط نقلیه موتوری برای حمل و نقل کالا؛ شراب از انگور تازه؛ معاملات خاص تجاری؛ مبل و اجزاء و قطعات آن؛ لباس روی زنانه و مردانه و دستگاه‌های برقی برای قطع و وصل جریان برق حدود ۹ درصد از کل واردات این کشور را تشکیل می‌دهند.

از میان اقلام فوق، انگلستان ۱۸/۳ درصد از واردات جهانی انواع مشروب را به خود اختصاص می‌دهد. در مورد سایر اقلام وارداتی نظیر دستگاه‌های فرستنده رادیویی و تلویزیونی، وسایط نقلیه هوایی و اجزا و قطعات وسایط نقلیه هوایی به ترتیب ۷/۸، ۷/۴ و ۷/۳ درصد از واردات

جهانی به انگلستان اختصاص دارد. در سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۶، تقاضای وارداتی انگلستان در زمینه نفت و روغن حاصل از مواد قیری، لباس روی مردانه و زنانه، وسایط نقلیه موتوری برای حمل و نقل کالا، وسایط نقلیه هوایی و مبل و اجزای آن به ترتیب ۱۶، ۱۲، ۱۳، ۱۹ و ۱۱ درصد رشد داشته و از این حیث از بازار رو به رشدی برخوردار است. از طرفی، با توجه به این که تقاضای وارداتی این کشور از روند رو به رشد تقاضای جهانی بیشتر است، سهم این کشور از واردات جهانی این قبیل کالاها نیز روبه افزایش می‌باشد. هلند و کویت حدود ۱۹ درصد از نیازهای وارداتی انگلستان را در زمینه

جدول (۳) - ترکیب واردات انگلستان

رتبه	نام کالا (برحسب کد کالایی H.S)	ارزش واردات در		خالص واردات در	میزان رشد واردات	میزان رشد تقاضای	سهم در بازار	واردات سرانه	
		سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)	سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)					در سال ۲۰۰۰ (دلار)	جهانی در سال ۲۰۰۰
-	کل واردات	۳۳۶۹۷۹	۵۲۸۸۹	-	-	-	-	-	-
۱۶	شراب از انگور تازه (۲۲۰۴)	۲۵۲۵	۲۳۵۴	+۴	۴	۱۸/۳	۴۲/۸	فرانسه (۳۵)	استرالیا (۱۷)
۷	نفت خام (۲۷۰۹)	۷۷۰۶	-۷۷۸۴	-۱	۷	۴/۹	۱۳۰/۶	نروژ (۷۵)	الجزایر (۶)
۱۲	نفت و روغن حاصل از مواد قیری (۲۷۱۰)	۴۷۸۲	-۸۶۶	۱۶	۷	۳/۷	۸۱	هلند (۱۱)	کویت (۸)
۳۲	ترکیبات متروسیلیک (۲۹۳۳)	۱۴۷۱	۴۷۰	۹	۱۹	۶/۷	۲۴/۹	ایرلند (۳۸)	فرانسه (۲۳)
۱۰	داروها (۳۰۰۴)	۵۲۴۴	-۳۷۲۱	۱۸	۱۴	۷	۸۸/۹	آمریکا (۱۹)	فرانسه (۱۵)
۳۸	سایر مصنوعات از مواد پلاستیکی (۳۹۲۶)	۱۲۵۵	۵۱۶	۶	۸	۵	۲۱/۳	سوئیس (۱۶)	آمریکا (۱۴)
۳۷	لاستیک روی چرخ (۴۰۱۱)	۱۳۰۶	۲۶۰	-۲	۳	۵/۳	۲۲/۱	آلمان (۱۸)	فرانسه (۱۵)
۲۶	چوب اره شده (۴۴۰۷)	۱۶۶۵	۱۶۲۱	.	.	۵/۱	۲۸/۲	سوئد (۲۷)	لتونی (۱۷)
۲۲	کاغذ و مقوا (۴۸۱۰)	۱۸۷۷	۱۴۹۶	-۲	۵	۱۰/۹	۳۱/۸	فنلاند (۳۷)	آلمان (۱۵)
۲۸	پیراهن یقه اسکی (۶۱۱۰)	۱۵۹۰	۱۰۹۱	۶	۸	۵/۵	۲۶/۹	هنگ کنگ (۲۱)	سری لانکا (۶)
۳۴	ژاکت، شلوار دارای بند و پیش‌بند (۶۲۰۳)	۱۳۸۳	۱۱۱۷	۸	۳	۶	۲۳/۴	مراکش (۱۰)	هنگ کنگ (۹)
۱۹	لباس به صورت ژاکت ورزشی، پیراهن، دامن، دامن شلوازی (۶۲۰۴)	۲۰۸۰	۱۶۰۸	۱۲	۴	۶/۲	۳۵/۱	هنگ کنگ (۱۹)	ترکیه (۹)
۲۱	کفش یا نخت بیرونی از کائوچو (۶۴۰۳)	۱۹۶۵	۱۳۷۳	۴	-۱	۷/۸	۳۳/۳	ایتالیا (۲۲)	پرتغال (۱۴)

۸	الماس (۷۱۰۲)	۷۶۸۸	۱۱۳۰	۱۱	۰	۴/۶	۱۳۰/۳	سوئیس (۲۴)	آفریقای جنوبی (۲۶)
۳۳	زیرآلات با جواهرآلات (۷۱۳)	۱۴۰۴	۵۹۴	-۷	۰	۴/۸	۲۳/۸	سوئیس (۲۴)	ایتالیا (۱۶)
۳۶	اجزاء و قطعات و وسایط نقلیه هوایی (۸۴۰۹)	۱۳۴۰	۱۹۶	۰	۶	۵/۱	۲۲/۷	آلمان (۲۷)	آمریکا (۱۹)
۹	توریجتها (۸۴۱۱)	۵۸۶۰	-۳۷/۳	۱۰	۱۳	۸	۹۹/۳	آمریکا (۳۷)	ژاپن (۸)
۲	ماشینهای خودکار داده پرداز (۸۴۷۱)	۱۶۷۴۲	۲۹۳۵	۸	۸	۸	۲۸۳/۷	هلند (۲۲)	ایرلند (۱۷)
۳	اجزاء و قطعات ماشینهای خودکار (۸۴۷۳)	۱۱۴۹۲	۵۰۲۳	۱۵	۱۲	۸/۳	۱۹۴/۷	آمریکا (۲)	کره جنوبی (۱۱)
۲۰	انواع لوله برای آبگرم یا بخار، انبار، وسایل همانند دیگ بخار (۸۴۸۱)	۱۲۳۶	۱۹۹	۱	۳	۵/۲	۲۰/۹	آمریکا (۲۳)	ایتالیا (۱۸)
۲۷	ترانسفورماتورهای برقی (۸۵۰۴)	۱۶/۴	۳۵۷	۵	۹	۲/۳	۲۷/۲	آمریکا (۱۷)	هنگ کنگ (۱۲)
۶	دستگاههای برقی برای تلفن یا تلگراف (۸۵۱۷)	۷۹۳۴	۷۶۶	۱۶	۱۸	۷/۸	۱۳۴/۲	آمریکا (۲۹)	سوئد (۱۳)
۲۳	صفحه، نوار و سایر حاملین صوت (۸۵۲۴)	۱۸۲۵	۵۷۸	۸	۴	۱۰/۶	۳۰/۹	ایرلند (۳۷)	آمریکا (۱۶)
۱۳	دستگاه فرستنده برای رادیو، تلویزیون (۸۵۲۵)	۴۴۱۹	-۱۹۲۰	۱۹	۲۴	۷/۸	۷۴/۹	آلمان (۲۸)	فنلاند (۲۱)
۲۹	گیرندههای تلویزیونی (۸۵۲۸)	۱۵۳۰	۱۹۰	۲۰	۷	۶	۳۵/۹	فرانسه (۱۰)	هلند (۱۰)
۳۱	اجزاء و قطعات آنتن هوایی (۸۵۲۹)	۱۴۹۱	-۸۰	۷	۱۱	۲/۶	۲۵/۳	ژاپن (۲۱)	آمریکا (۱۹)
۲۰	دستگاههای برقی برای قطع و وصل برق (۸۵۳۶)	۲۰۲۷	۴۶۶	۴	۷	۲/۳	۳۴/۷	آمریکا (۲۳)	آلمان (۱۹)
۳۰	دیودها، ترانزیستورها (۸۵۴۱)	۱۵۱۴	۴۶۱	۱۱	۱۲	۴	۲۵/۷	آمریکا (۲۷)	ژاپن (۲۷)

فراآوردههای نفتی برآورده می کنند. کشورهایی نظیر هنگ کنگ، ترکیه، مراکش و سریلانکا تقریباً ۲۸ درصد از نیاز این کشور به لباس روی مردانه و زنانه را تأمین کرده و جزء عمده ترین شرکای تجاری انگلستان در صادرات پوشاک به این کشور محسوب می شوند. کشورهایی نظیر آمریکا و کشورهای عضو اتحادیه اروپا نیز عمده ترین عرضه کنندگان کالا به بازار انگلستان محسوب می گردند.

نتایج به دست آمده از جدول (۳) حاکی است که انگلستان در زمینه واردات کالاهایی همچون شراب؛ کاغذ و مقوا، صفحه، نوار و سایر

حاملین صوت؛ تابلوهای نقاشی؛ اجزاء و قطعات ماشینهای خودکار داده پرداز؛ توریجتها و ماشینهای خودکار داده پرداز به ترتیب ۱۸/۳، ۱۰/۹، ۱۰/۶، ۸/۳، ۸ و ۸ درصد از کل واردات جهانی را به خود اختصاص داده است و از این حیث از بازار نسبتاً خوبی در مقایسه با سایر کشورها برخوردار است. از طرفی، با توجه به روند رو به رشد تقاضای وارداتی این کشور در زمینه اقلامی چون نفت و روغن حاصل از مواد قیری (۶) (۱۶ درصد)، دارو (۱۸ درصد)، ژاکت و شلوار (۸ درصد)، لباس روی زنانه به صورت دامین (۱۲ درصد)، اجزاء و قطعات ماشینهای

۴	مدارهای مجتمع یکپارچه دیجیتال (۸۵۴۲)	۹۵۱۶	۲۱۵۴	۱	۱۲	۳/۸	۱۶۱/۲	آمریکا (۲۴)	سنگاپور (۱۰)
۲۴	سیم عایق شده (۸۵۴۴)	۱۷۰۷	۶۳۷	۲	۷	۵	۲۸/۹	آمریکا (۱۵)	آلمان (۱۶)
۱	اتومبیل‌های سواری و سایر وسایط نقلیه (۸۷۰۳)	۲۱۰۰۲	۶۹۵۳	۴	۶	۷/۱	۳۵۵/۸	آلمان (۲۹)	فرانسه (۱۷)
۱۵	وسایط نقلیه موتوری برای حمل و نقل کالا (۸۷۰۴)	۳۲۴۱	۲۰۸۷	۱۳	۶	۵/۵	۵۴/۹	بلژیک (۲۴)	آلمان (۱۵)
۵	اجزاء و قطعات و وسایط نقلیه موتوری (۸۷۰۸)	۹۰۷۷	۱۹۰۰	-۲	۶	۴/۷	۱۵۳/۹	آلمان (۳۵)	فرانسه (۱۷)
۱۱	وسایل نقلیه هوایی (۸۸۰۲)	۵۲۳۶	۳۷۴۳	۱۹	۱۵	۷/۲	۸۸/۷	نامعلوم	نامعلوم
۱۴	اجزاء و قطعات بالون، کشتی هوایی (۸۸۰۳)	۳۶۰۹	-۴۶۴۱	۲	۶	۷/۳	۶۱/۲	نامعلوم	نامعلوم
۳۵	وسایل پزشکی (۹۰۱۸)	۱۳۷۸	۲۸۰	۶	۶	۴/۷	۲۳/۳	آمریکا (۳۵)	آلمان (۱۲)
۳۹	نشیمن‌ها (۹۴۰۱)	۱۲۴۱	۷۷۳	۱۶	۱۱	۵/۲	۲۱	ایتالیا (۲۳)	آمریکا (۱۱)
۱۸	سایر میل‌ها و اجزاء و قطعات آن‌ها (۹۲۰۳)	۲۰۹۰	۱۱۳۷	۱۱	۸	۵/۹	۳۵/۴	ایتالیا (۱۳)	آلمان (۹)
۲۵	تابلوی نقاشی (۹۷۰۱)	۱۶۸۶	-۱/۱	۲۴	۰	۱۱۹/۶	۲۸/۶	آمریکا (۶۰)	سوئیس (۲۴)
۱۷	معاملات خاص تجاری (۹۹۹۹)	۲۲۴۲	۶۴۰	۸	۸	۷	۳۸/۰	نامعلوم	آمریکا (۲۲)
-	سایر خدمات اعتباری	۲۲۱۰۲	-۳۷۹۰۱	۳	۴	۴	۰	۰	-
-	خدمات حمل و نقل	۲۲۰۲۲	۳۸۰۱	۴	۳	۵/۸	۰	۰	-
-	مسافرت	۳۷۹۷۸	۱۶۳۲۸	۱۱	۲	۹/۳	۰	۰	-

مأخذ: مرکز تجارت بین‌الملل (ITC)، سایت اینترنتی (www.intracen.org 5/2002)

خودکار (۱۵ درصد)، صفحه و نوار و سایر حاملین صوت (۸ درصد)، گیرنده‌های تلویزیون (۲۰ درصد)، وسایط نقلیه موتوری برای حمل و نقل کالا (۱۳ درصد)، وسایط نقلیه هوایی (۱۹ درصد)، نشیمن‌ها (۱۶ درصد)، میل و اجزاء آن (۱۱ درصد) و تابلوهای نقاشی (۲۴ درصد)، بازار روبه رشدی برای محصولات ذکر شده پیش‌بینی می‌شود (جدول ۳). در صورتی که تقاضای وارداتی این کشور در طی سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۶ برای اقلامی نظیر نفت خام (۱ درصد)، لاستیک رویی چرخ (۲ درصد)، کاغذ و مقوا (۲ درصد)، زیورآلات یا جواهرآلات (۷ درصد)، اجزاء و قطعات وسایط نقلیه موتوری (۲ درصد) در حال کاهش می‌باشد و از این حیث از بازار رو به رشدی برخوردار نیست.

۳. بررسی روابط اقتصادی و تجاری بین دو کشور ایران و انگلستان
همکاری‌های اقتصادی بین دو کشور ایران و انگلستان از سال ۱۳۶۹ در حال گسترش است. اولین قرارداد اقتصادی بین دو کشور در اوایل سال ۱۳۶۹ بین راه آهن ایران و شرکت فولاد انگلستان منعقد شد. در سال

جدول (۴) - روند واردات و صادرات ایران به انگلستان

(وزن: تن ارزش: میلیون دلار)

رتبه	رتبه	تراز	واردات			صادرات			سال
			نسبت	ارزش	وزن	نسبت	ارزش	وزن	
بر حسب	بر حسب	بازرگانی	به کل			به کل			
واردات	صادرات								
-	-	-۶۵۲/۹	۴/۵۳۴	۶۸۵	۲۲۵۸۰۸	۱/۰۳۶	۳۲/۱	۱۷۹۳۹	(۱۹۹۶) ۱۳۷۵
۶	۱۸	-۶۴۰/۹	۴/۸	۶۸۱	۱۱۴۱۱۱	۱/۴۱۵	۴۰/۱	۷۸۰۹۱	(۱۹۹۷) ۱۳۷۶
۹	۳۰	-۵۵۲	۴	۵۷۴/۵	۷۴۶۴۹	۰/۷۴۷	۲۲/۵	۱۴۱۴۵	(۱۹۹۸) ۱۳۷۷
۱۲	۲۵	-۴۰۷	۳/۴۶	۴۳۹	۱۵۲۴۴۷	۰/۹۴۷	۳۲	۳۳۹۴۳	(۱۹۹۹) ۱۳۷۸
۱۰	۳۰	-۴۷۲/۵	۳/۵۵	۵۰۹/۵	۱۵۷۱۰۰	۰/۹۸۵	۳۷	۹۲۸۳۳	(۲۰۰۰) ۱۳۷۹

مأخذ: گمرک، سالنامه آمار بازرگانی، سال‌های ۷۹-۱۳۷۵

سال ۱۳۷۹ کشور انگلستان از حیث بازارهای صادراتی ایران رتبه سی‌ام را داشته و از لحاظ کشورهای عمده عرضه‌کننده کالا به ایران رتبه دهم را از آن خود کرده است.

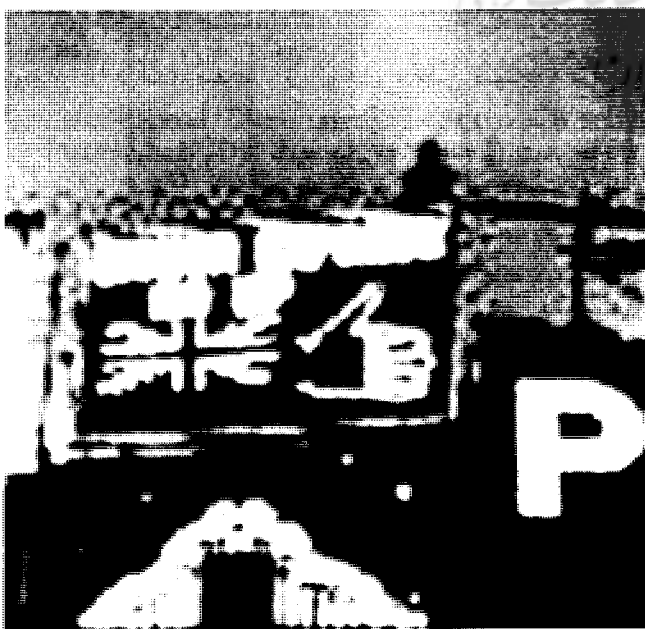
چنانچه قبلاً نیز اشاره شد، با شروع مجدد روابط دو کشور در زمینه‌های مختلف اقتصادی از سال ۱۳۶۹، مبادلات دو کشور رو به گسترش نهاد، به طوری که در این سال‌ها مبادلات تجاری بین دو کشور بیشتر در زمینه خرید قطعات و لوازم یدکی نیروگاه‌های برق و پالایشگاه‌های نفت متمرکز شده است.

آمار و ارقام بازرگانی خارجی - صادرات و واردات - و به بیان دیگر، تراز بازرگانی خارجی دو کشور ایران و انگلستان همواره منفی بوده، به طوری

۱۳۷۰ توافقنامه همکاری‌های اقتصادی بین دو کشور در بخش‌های نیرو، ساخت دو کارخانه مونتاژ کامیون در ایران، همکاری در تأمین مجتمع صنعتی تولید قطعات یدکی ماشین‌آلات نظامی از جمله تانک‌های چیفتن منعقد شد.

در سال ۱۳۷۹ حدود ۷ شرکت انگلیسی در زمینه‌های اکتشاف، استخراج، بهره‌برداری معادن، ارائه خدمات و اجرای پروژه‌های صنعتی و مهندسی، فعالیت در بخش نفت و گاز و همچنین فعالیت‌هایی در زمینه خطوط هوایی در ایران به ثبت رسیده است. (۷) اخیراً یک موسسه انگلیسی موفق به اخذ پروانه سرمایه‌گذاری مشترک در زمینه زغال سنگ در طبرس شده است. (۸)

همانطور که در جدول (۴) نشان داده شده است، ارزش صادرات کالا به انگلستان از ۳۲/۱ میلیون دلار در سال ۱۳۷۵ با میزان رشد سالانه ۳/۷ درصد به ۳۷ میلیون دلار در سال ۱۳۷۹ افزایش یافته، در صورتی که ارزش واردات از انگلستان از ۶۸۵ میلیون دلار در سال ۱۳۷۵ با میزان رشد منفی سالانه ۷/۳ درصد به ۵۰۹/۵ میلیون دلار در سال ۱۳۷۹ کاهش یافته است. نتیجه فوق نشان می‌دهد که گرایش صادراتی به بازار انگلستان در میان شرکت‌های صادراتی رو به افزایش است. نتیجه دیگر حاکی از آن است که به ازای یک دلار صادرات کالا به انگلستان در سال ۱۳۷۵ حدود ۲۱/۳ دلار کالا وارد کشور شده است، در صورتی که این نسبت در سال ۱۳۷۹ به ۱۳/۸ دلار کاهش یافته است. برای اینکه پوشش صادراتی ایران به انگلستان (نسبت صادرات به واردات) برابر یک شود، بایستی توانمندی‌های صادراتی کشور به این بازار بیش از ۱۳ برابر افزایش یابد تا تراز بازرگانی با این کشور به صفر برسد (البته در کوتاه‌مدت عملی نیست). گاهی به جایگاه انگلستان در مقایسه با سایر شرکای تجاری کشور نشان می‌دهد که انگلستان از حیث بازارهای صادراتی در سال ۱۳۷۶ رتبه هجدهم را به خود اختصاص داده است ولی از لحاظ کشورهای عمده صادرکننده کالا به ایران (شریک وارداتی) رتبه ششم را دارا بوده است. در

جدول (۵) - ترکیب واردات ایران از انگلستان در سال ۱۳۷۹

وزن (تن)	ارزش (میلیون دلار)	نام کالا (کد کالایی برحسب HS)
۲۸۶۶/۹	۲۶/۸۰	اجزا و قطعات وسایط نقلیه موتوری (۸۷۰۸/۹۹)
۷۷۶۳۵/۴	۲۶/۱	روغن حاصل از مواد معدنی قیری (۲۷۱۰)
۱۷/۴	۱۵/۷	اجزا و قطعات توربوجت‌ها (۸۴۱۱/۹۹)
۱۷۹/۰	۱۰/۵	توربوجت‌ها با قدرت بیش از ۱۱۰۰ کیلووات (۸۴۱۱/۲۲)
۱۷۳/۶	۹/۴	شیرهای تقلیل فشار (۸۴۸۱/۱۰)
۳۱۴/۶	۸/۸	سربنج و مهره (۷۳۱۸/۱۹)
۲۹۲/۶	۸/۴	شیر اطمینان یا فشار شکن (۸۴۸۱/۴۰)
۱۹/۳	۷/۰	کاسه نمدهای مکانیکی (۸۴۸۴/۲۰)
۴۰۸۶/۳	۶/۷	اجزا و قطعات چرخ‌دنده (۸۴۸۳/۹۰)
۴۰۸۶/۳	۶/۷	سایر محصولات فولادی (۷۲۲۵/۱۹)
۲۸۰۰۰	۶/۶	نیشکر (۱۷۰۱/۱۱)
۱۰/۹	۶/۴	سایر چسباننده‌های آماده برای قالب‌ها یا مغزی (۲۸۴۴/۷۹)
۱۷۶/۳	۶/۳	ابزارهای تعویضی (۲۱۰۷/۱۳)
۴/۴	۶/۲	پنی سیلین (۳۰۰۳/۱۰)
۵۴/۷	۶/۰	اجزا و قطعات دیگ آبگرمکن و همانند برای لوله (۸۴۸۱/۹۰)
۳۸۳۷/۶	۵/۷	سایر روغن‌های حاصل از مواد قیری (۳۸۱۱/۲۹)
۲۱۰/۲	۵/۷	سایر قطعات وسایط نقلیه موتوری (۸۴۰۹/۹۹)
۱۰۷/۳	۵/۳	قطعات ماشین‌آلات سوراخ کردن زمین (۸۴۳۱/۴۲)
۶۲/۶	۵/۳	سایر اجزا و قطعات ماشین‌آلات (۸۴۸۵/۹۰)
۵۴/۶	۵/۲	سایر داروها (۳۰۰۳/۹۰)
۳۱/۳	۵/۱	اجزا و قطعات تلمبه‌های هوا (۸۴۱۴/۹۰)
۲۸/۵	۴/۸	آنتی بیوتیک‌ها (۳۰۰۴/۲۰)
۱۸/۷	۴/۸	سایر تجهیزات پزشکی (۹۰۱۸/۱۹)
۵۱/۶	۳/۹	تلمبه‌ها (۸۴۱۳/۹۱)
۲۹۸/۸	۳/۹	وسایط نقلیه موتوری نظیر محورهای محرک (۸۷۰۷/۵۰)
۲۴/۴	۳/۷	سایر درزگیرها (۸۴۸۴/۹۰)
۳۸۴۸۵/۴	۲۹۸/۵	سایر
۱۵۷۱۰۰/۷	۵۰۹/۵	کل

مأخذ: همان

جدول (۵) - ترکیب صادرات ایران به انگلستان در سال ۱۳۷۹

شرح	وزن (تن)	ارزش (هزار دلار)
فرش (۵۷۰/۱/۱۰)	۶۱۱/۴	۱۰۲۳۷/۲
گازهای نفتی (۲۷۱۱/۱۹)	۶۲۳۳۱	۹۳۴۹/۷
پسته (۰/۸۰۲/۵۰)	۶۱۵/۰	۱۸۲۶/۹
رومیزی از جنس پنبه (۶۳۰/۲/۲۱)	۴۸/۷	۱۷۳۶/۲
خرما (۰/۸۰۴/۱۰)	۴۲۴۶/۸	۱۶۷۸/۸
اتیلن (۲۹۰/۱/۲۱)	۳۳۲۶/۲	۱۶۶۳/۱
فولاد به ضخامت ۴/۷۵ میلی متر (۷۲۰/۸/۲۵)	۳۸۳۰	۹۶۹/۰
شمش (۰/۸۰۶/۲۰)	۱۷۶۱/۱	۷۶۶/۲
اشیاء سنگی (۶۸۱۵/۹۹)	۴۳۵	۶۵۶/۷
خاویار (۱۶۰/۴/۳۰)	۰/۸	۴۹۷/۵
بودر شیشه (۳۲۰/۷/۴۰)	۸۹۵/۳	۴۲۲/۱
موی نرم حیوان (۵۱۰/۵/۳۰)	۲۳/۷	۳۷۱/۳
چرخ دوزندگی از نوع خانگی (۸۴۵۲/۱۰)	۲۱۵/۶	۳۱۷/۳
آلیاژ از مس (۷۴۰/۷/۱۰)	۲۶۵/۲	۲۸۶/۲
زیره (۰/۹۰۹/۳۰)	۲۸۴۷	۲۵۶/۵
لوله از جنس چدن (۷۳۰/۴/۲۹)	۳۳/۲	۲۱۵/۶
دوچرخه (۸۷۱۲)	۲۰/۱	۲۱۳/۰
گلیم و فرش های دستیاف (۵۷۰/۲/۱۰)	۱۰۱۰/۸	۱۸۸/۰
کاشی و سرامیک (۶۹۰/۸/۹۰)	۶۶/۶	۱۸۳/۵
سنگ منگنز (۲۶۱۳/۹۰)	۲۴/۸	۱۶۷/۷
تور و سایر پارچه های توری (۵۸۰/۴/۱۰)	۱۶۲/۲	۱۶۶/۹
اشیاء سرمیزی آشپزخانه (۶۹۱۱/۹۰)	۴۹۳۲	۱۶
سیمان (۲۵۲۳/۲۹)	۲۵/۴	۱۴۲/۲
صفحه فلزی از آلیاژ آلومینیومی (۷۶۰/۶/۱۲)	۹۳/۸	۱۳۳/۳
سیم های فلزی مخصوص سیم کشی (۸۵۴۴/۴۹)	۶/۹	۱۳۰/۵
سایر	۴۹۸۱/۶	۳۹۹۰/۴
کل	۹۲۸۳۲/۸	۳۷۰۶۸/۶

مأخذ: گمرک، آمار بازرگانی خارجی، سال ۱۳۷۹

که بین سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۷۹ میزان این کسری به بیش از ۲/۷ میلیارد دلار بالغ گردیده است. در این دوره بیشترین کسری مربوط به سال ۱۳۷۵ و برابر ۶۵۳ میلیون دلار و کمترین آن مربوط به سال ۱۳۷۸ (۴۰۷ میلیون دلار) بوده است.

در این دوره، صادرات ایران به انگلستان حدود یک درصد کل ارزش صادرات غیرنفتی کشور را شامل می‌شد و در مقابل، ارزش واردات از انگلستان رقمی حدود ۴ درصد کل ارزش واردات کشور را به خود اختصاص داده است.

بیشترین ارزش صادرات ایران به انگلستان مربوط به سال ۱۳۷۶ بوده است. در این سال، کالاهای غیرنفتی ایران از لحاظ وزن بالغ بر ۷۸۰۹۱ تن و به لحاظ ارزش ۴۰/۸ میلیون دلار بوده که ۱/۴ درصد از کل ارزش صادرات غیرنفتی کشور را شامل شده است.

کمترین رقم صادرات به انگلستان در این دوره مربوط به سال ۱۳۷۷ است که بالغ بر ۱۴۱۴۵ تن کالا به ارزش ۲۲/۵ میلیون دلار بوده است. این مقدار کالا ۰/۷۴۷ درصد از ارزش کل صادرات کشور را شامل شده است.

در بخش واردات نیز بیشترین سهم واردات کشور از انگلستان مربوط به سال ۱۳۷۵ است. در آن سال ۲۲۵۸۰۸ تن کالا به ارزش ۶۸۵ میلیون دلار وارد کشور شده است. این مقدار کالا بیش از ۴/۵ درصد ارزش واردات کشور را شامل می‌شد. به بیان دیگر، تراز بازرگانی خارجی کشورمان با انگلستان در آن سال منفی و برابر ۶۵۳ میلیون دلار به سود انگلستان بوده است.

کمترین سهم واردات در دوره مورد بررسی مربوط به سال ۱۳۷۸ می‌باشد که کالاهای وارداتی در آن سال از لحاظ وزن بالغ بر ۱۵۲۴۴ تن و از لحاظ ارزش ۴۳۹ میلیون دلار بوده است. این حجم کالا معادل ۳/۴۶ درصد ارزش واردات کشور را شامل می‌شد. تراز بازرگانی خارجی دو کشور در آن سال معادل ۴۰۷ میلیون دلار به سود کشور انگلستان بوده است.

نتیجه اخیر حاکی است که بازار انگلستان در مقایسه با سایر بازارهای عمده صادراتی ایران در سال‌های اخیر نقش کمتری پیدا کرده و اهمیت آن تنزل یافته است.

فهرست کالاهای وارداتی از انگلستان در سال ۱۳۷۹ نشان می‌دهد که قطعات یدکی خودرو به وزن ۲۸۶۶/۹ تن و به ارزش نزدیک به ۲۶/۸ میلیون دلار مهمترین کالای وارداتی از انگلستان بوده است.

روغن‌های حاصل از مواد معدنی فیری به وزن ۷۷۶۳۵/۴ تن و به ارزش ۲۶/۱ میلیون دلار، اجزاء و قطعات توربوچت‌ها به وزن ۱۷/۴ تن و ارزش ۱۵/۷ میلیون دلار، توربوچت‌ها با قدرت بیش از ۱۱۰۰ کیلووات به وزن ۱۷۹ تن و به ارزش ۱۰/۵ میلیون دلار، شیرهای تقلیل فشار به وزن ۱۷۲/۶ تن و به ارزش ۹/۴ میلیون دلار، سرپیچ و مهره به وزن ۳۱۴/۶ تن و به ارزش ۸/۸ میلیون دلار، شیر اطمینان یا فشارشکن به وزن ۲۹۲/۶ تن و به ارزش ۸/۴ میلیون دلار، دیگر اقلام عمده وارداتی از انگلستان در سال ۱۳۷۹ بوده است. این در حالی است که در فهرست اقلام عمده صادراتی این کشور به ایران در سال ۱۳۷۸، علاوه بر قطعات یدکی خودرو و شیرهای تقلیل فشار، اجزاء و قطعات ماشین‌آلات و دستگاه‌ها، اجزاء و قطعات بازوهای انتقال نیرو، دسته محور، چرخ دنده و اجزاء و قطعات توربین‌های گازی به چشم می‌خورد.

ترکیب کالایی وارداتی از انگلستان در سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۷۹ حاکی از آن است که اهم کالاهای وارداتی از انگلیس عبارت بوده است از: محصولات صنایع شیمیایی، آلی و غیرآلی؛ محصولات معدنی؛ انواع فیلم؛ انواع لوله و شیلنگ و تسمه؛ انواع لاستیک و تویی؛ انواع کفپوش و پادری؛ انواع واشر و درزگیر؛ اشیای ساخته شده از کائوچو؛ انواع کاغذ و مقوا، کتاب،

بروشور، فرهنگ لغات، نقشه‌ها و رسم‌های مهندسی و به طور کلی محصولات چایی؛ انواع نخ‌های مصنوعی و الیاف؛ انواع پارچه‌های نسجی و منسوجات؛ انواع سنگ برای سیماده و صیقل کردن؛ انواع طناب و ریسمان؛ لوازم یدکی اتومبیل؛ اشیای سرامیکی؛ انواع شیشه ایمنی؛ بلوک برای فرش کردن بنا یا ساختمان‌ها و آزمایشگاه‌ها؛ پشم شیشه؛ پلاتین، آهن و فولاد و میله‌های آهنی و محصولات نیمه تمام از آهن؛ لوله‌های حفاری بدون درز برای استخراج نفت و گاز؛ لوله برای خطوط انتقال نفت و گاز؛ لوازم و اتصالات برای لوله‌کشی؛ منبع یا مخزن از آهن و فولاد؛ ظروف برای گازهای فشرده یا مایع شده از جنس آهن و فولاد؛ انواع میخ، مهره، پیچ و واشر؛ مصنوعات از مس، نیکل، آلومینیوم؛ وسایل مکانیکی دستی؛ انواع موتورها و ماشین‌های محرک هیدرولیک و پیستونی؛ ژنراتور؛ توربین و قطعات مربوط؛ انواع کمپرسور و مشعل؛ انواع لوازم خانگی و صنعتی و اجزاء و قطعات آن‌ها؛ انواع جرثقیل و ماشین‌های راهسازی؛ آسانسور و بالاکننده؛ ماشین‌آلات و دستگاه‌های صنعتی؛ انواع تلفن و دستگاه‌های صوتی و تصویری؛ واگن؛ وسایل نقلیه موتوری خاص، وسایل نقلیه آبی، دستگاه‌های فتوکپی، انواع میکروسکوپ، صندلی‌های دندانپزشکی، جراحی، دامپزشکی و آزمایشگاهی.

ترکیب کالاهای وارداتی فوق نشان می‌دهد که بیشترین سهم به کالاهای سرمایه‌ای و به نسبت کمتری نیز به کالاهای واسطه‌ای تعلق داشته است. این روند در سال‌های پیش از آن نیز بر همین سیاق بوده است.

در مقابل، ایران همچنان عرضه‌کننده کالاهای سنتی (فرش و محصولات کشاورزی) به انگلستان می‌باشد. البته برخی اقلام صنعتی نیز به فهرست اقلام عمده صادراتی ایران به این کشور پیوسته است.

در سال ۱۳۷۹ فرش عمده‌ترین کالای غیرنفتی صادراتی ایران به بازار انگلستان بود. در این سال ۶۱۱/۴ تن فرش به ارزش ۱۰/۲ میلیون دلار به بازار انگلستان روانه شد که نسبت به ۶۶۵/۱ هزار تن به ارزش ۱۱/۶ میلیون دلار صادرات ثبت شده فرش ایران به این کشور در سال ۱۳۷۸ اندکی کاهش داشته است.

پسته سومین کالای عمده صادراتی به انگلستان در سال ۱۳۷۹ بود. در این سال ۶۱۵ تن پسته به ارزش ۱/۸ میلیون دلار به این کشور صادر شد که نسبت به سال ۱۳۷۸ که ۱۵۶۹/۹ تن پسته ایران به ارزش حدود ۴/۸

جدول (۶)- ترکیب صادرات ایران به بازارهای جهان در سال ۲۰۰۰

رتبه	تعریف کالا (برحسب طبقه‌بندی HS)	ارزش صادرات در سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)	خالص صادرات در سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)	میزان رشد صادرات		میزان رشد تجارت ۱۹۹۶-۲۰۰۰ (درصد)	سهم در بازار جهانی (۲۰۰۰)	بازارهای هدف	
				۱۹۹۶-۲۰۰۰ (درصد)	۲۰۰۰-۱۹۹۶ (درصد)			بازار اول (سهم)	بازار دوم (سهم)
	کل صادرات	۳۰۰۱۷	۱۴۷۹۷	۳	-	-	-		
۳۱	تخم پرنندگان (۰۴۰۷)	۲۳	۲۳	۱۸	-۷	-۷	۰/۷	آذربایجان (۲۱)	عراق (۲۷)
۲۳	روده (۰۵۰۴)	۳۱	۳۱	-۴	-۲	-۲	۲/۲	آلمان (۸۵)	سوئیس (۹)
۳	پسته، گردو، فندق (۰۸۰۲)	۳۲۹	۳۲۹	۱۵	-۶	-۶	۸/۱	آلمان (۲۴)	امارات متحده عربی (۱۷)
۲۲	خرما (۰۸۰۳)	۳۳	۳۳	۱۵	۶	۶	۱/۳	امارات متحده عربی (۲۴)	روسیه (۱۳)
۱۲	کشمش (۰۸۰۶)	۴۹	۴۹	۲۳	۲	۲	۱/۵	امارات متحده عربی (۲۶)	روسیه (۱۴)
۱۵	زعفران، زردچوبه (۰۹۱۰)	۴۲	۳۷	۳۵	-۲	-۲	۵/۱	اسپانیا (۳۳)	امارات متحده عربی (۲۷)
۱۷	فراورده‌های کنسرو ماهی خاویار (۱۶۰۴)	۳۸	۳۸	۴	-۲	-۲	۰/۷	فرانسه (۲۵)	سوئیس (۲۰)
۲۸	شیرینی و شکلات سفید بدون کاکائو (۱۷۰۴)	۱۷	۱۷	-۱۶	۲	۲	۰/۱	ترکمنستان (۲۷)	تاجیکستان (۱۲)
۳۳	خمیرهای کاغذ پخته شده یا پر شده (۱۹۰۲)	۱۹	۱۹	-۲۶	-۱	-۱	۰/۳	آذربایجان (۵۷)	ارمنستان (۱۷)
۲۶	محصولات خیازی، نان شیرینی یا بیسکویت‌سازی (۱۹۰۵)	۲۹	۲۹	-۱۳	۲	۲	۰/۱	ترکمنستان (۳۱)	آذربایجان (۴۴)
۱۴	گوجه‌فرنگی آماده یا مخلوط شده (۲۰۰۲)	۴۳	۴۳	۷	-۳	-۳	۱/۱	روسیه (۴۴)	آذربایجان (۱۷)
۳۵	آب میوه، آب سبزیجات (۲۰۰۹)	۱۸	۱۸	-۲	۰	۰	۰/۶	آلمان (۳۸)	ایتالیا (۱۷)
۱۳	انواع میمان (۲۵۲۳)	۴۶	۴۲	۷۶	۰	۰	۰/۶	کویت (۲۰)	آذربایجان (۱۹)
۱۹	روغن و سایر محصولات از نظفیر زغال‌سنگ (۲۷۰۷)	۳۶	۳۵	۲۷	۷	۷	۰/۳	سنگاپور (۷۲)	آفریقای جنوبی (۱۴)
۱	نفت خام و روغن‌های حاصل از مواد فیبری (۲۷۰۹)	۲۴۲۲۶	۲۴۲۲۶	۱۰	۷	۷	۵	نامعلوم	افغانستان (۰)
۶	نفت و روغن حاصل از مواد فیبری (۲۷۱۰)	۹۳	-۱۳۵	۰	۷	۷	۰/۹	ترکیه (۴۱)	امارات متحده عربی (۳۷)
۴	گازهای نفتی و سایر هیدروکربورهای گازی شکل (۲۷۱۱)	۱۹۳	۱۹۳	۵	۷	۷	۰/۳	امارات متحده عربی (۲۵)	آذربایجان (۲۵)

رتبه	تعریف کالا (برحسب طبقه‌بندی HS)	ارزش صادرات در سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)	خالص صادرات در سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)	میزان رشد صادرات ۱۹۹۶-۲۰۰۰ (درصد)	میزان رشد تجارت ۱۹۹۶-۲۰۰۰ (درصد)	بازارهای هدف	
						سهم در بازار جهانی (۲۰۰۰)	بازار اول (سهم)
۴۰	آمونیاک بدون آب یا محلول در آب (۲۸۱۴)	۱۶	۱۶	-۱۲	-۴	۰	هند (۸۳) تایوان (۱۷)
۷	هیدروکربورهای حلشوی (۲۹۰۲)	۷۲	۶۳	-۵	۱۱	۰/۶	هرستان سمردی (۲۵) هند (۱۴)
۲۸	اترها - الکلها و اترفلها (۲۹۰۹)	۲۷	۲۲	۰	۷	۰	چین (۳۷) هند (۳۰)
۳۳	صابونها - محمولات و فرآورده‌های آلی (۳۳۰۱)	۱۸	۱۸	۶	۶	۰/۲	ازبکستان (۲۲) آذربایجان (۲۱)
۳۷	مواد آلی نانسیرکتیف (غیر از صابونها) (۳۳۰۲)	۱۷	-۵	۲	۲	۰/۱	آذربایجان (۱۸) ازبکستان (۱۵)
۳۰	حلالها و رقیق‌کننده‌های آلی مرکب (۳۸۱۴)	۲۵	۲۴	-۶	۴	۰	هلند (۴۸) آفریقا (۲۶)
۲۹	پلیمرهای کلروفل یا پلیمرهای سایر اولفینها (۳۹۰۴)	۲۵	۹	۰	۴	۰/۳	چین (۴۳) مصر (۲۲)
۲۵	لوازم سربیز - لوازم آشپزخانه و سایر اشیاء خانه‌داری (۳۹۲۴)	۳۰	۳۰	۴	۴	۰/۱	اوکراین (۳۶) عراق (۱۲)
۳۲	لاستیک روی جرخ بادی، از کائوچو (۴۰۱۱)	۲۰	-۱۲۵	۷۰	۳	۰	ترکمنستان (۲۴) آفریقا (۱۴)
۱۶	پوست خام حیوانات از جنس گوسفند (۴۱۰۲)	۴۰	۴۰	-۲۰	-۲۱	۱۲/۶	ایتالیا (۸۳) ترکیه (۱۴)
۲۷	چرم و پوست آماده گوسفندی مونکنده (۴۱۰۵)	۲۸	۲۸	۵۵	-۴	۲۹/۹	آلمان (۳۳) ایتالیا (۱۲)
۲	فرش و سایر کنپوشها، گره باف (۵۷۰۱)	۶۴۴	۶۴۴	۱	-۴	۲۹/۹	ایتالیا (۵۹) هند (۱۳)
۹	فرش و سایر کنپوشها از مواد نسجی یافته‌شده (۵۷۰۲)	۵۲	۵۲	-۶	-۲	۱/۳	اوکراین (۱۴) ازبکستان (۱۳)
۱۸	کنش از جنس کائوچو و پلاستیک (۶۲۰۹)	۳۷	۳۷	-۵	-۴	۰/۳	ازبکستان (۱۷) آذربایجان (۱۷)
۳۹	سنگ تراش پذیر کار شده یا سنگ ساختمان (۲۸۰۲)	۱۷	۱۷	۱۸	۲	۰/۳	کویت (۲۹) آفریقا (۱۱)
۳۶	سنگ چهارگوش و لوح برای فرش و روکش کردن (۶۹۰۸)	۱۷	۱۷	-۱	۰	۰/۲	ازبکستان (۱۷) آذربایجان (۱۷)

رتبه	تعریف کالا (برحسب طبقه بندی HS)	ارزش صادرات در سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)	خالص صادرات در سال ۲۰۰۰ (میلیون دلار)	میزان رشد صادرات ۱۹۹۶-۲۰۰۰ (درصد)	میزان رشد تجارت ۱۹۹۶-۲۰۰۰ (درصد)	بازارهای هدف	
						بازار اول (سهم)	بازار دوم (سهم)
۵	محصولات نیمه تمام از آهن یا از فولاد غیرمزوج (۷۲۰۷)	۹۷	۹۶	۱۵	-۱	تایلند (۴۱)	چین (۲۰)
۸	محصولات تخت نورد شده از آهن (۷۲۰۸)	۶۳	-۳۲۵	-۱۸	-۲	ایتالیا (۳۴)	بلژیک (۳۳)
۱۱	مس تصفیه شده و آلیاژهای مس به صورت کار نشده (۷۲۰۳)	۵۰	۲۸	۳۴	-۱	یونان (۴۲)	چین (۳۳)
۲۱	صفحه، ورق و نوار از مس یا ضخامت بیش از ۰/۱۵ میلیمتر (۷۲۰۹)	۲۲	۳۳	۲۲	۲	ترکیه (۷۲)	تایوان (۱۸)
۲۲	آلومینیوم به صورت کار نشده (۷۶۰۱)	۳۰	۷	۱۲	۳	هند (۶)	آفریقا (۲۰)
۲۰	وسایط نقلیه موتوری برای حمل ده نفر و بیشتر (۸۷۰۵)	۲۵	۳۳	۱۹۰	۱	عراق (۶۹)	آذربایجان (۱۲)

ماخذ: مرکز تجارت بین الملل (ITC)، سایت اینترنتی [www.intracen.org\(5/2002\)](http://www.intracen.org(5/2002))

ردیف‌های سوم و پنجم به بعد صادرات عمده غیرنفتی ایران به انگلستان قرار گرفته است، در حالی که در سال ۱۳۷۷ هفت قلم تحت فهرست کالاهای صادراتی به این کشور را فرش و محصولات کشاورزی تشکیل می‌داد.

در سال ۱۳۷۹، ۴۸/۷ تن رومیزی از جنس پنبه به ارزش ۱/۷ میلیون دلار، ۳۳۲۶/۲ تن ایتلین به ارزش ۱/۷ میلیون دلار، ۳۸۳۰ تن فولاد به ضخامت ۴/۷۵ میلی‌متر به ارزش ۹۶۹ هزار دلار روانه بازار انگلستان شد. با این حال، نتایج حاصل از بررسی ترکیب صادرات ایران به بازار انگلستان در سال‌های ۱۳۷۵-۷۹ حاکی از آن است که بیشترین سهم در کالای صادراتی کشور به انگلستان تاکنون مربوط به مواد خوراکی و کنسروی و انواع سس‌ها، خشکبار، صمغ‌ها و رزین‌ها و مواد اولیه نباتی، میوه‌ها و سبزیجات تازه و خشک، زعفران، انواع ادویه، سیر، زیره، انواع مغزها، زردآلو، هلو و آلو، خاویار، سیمان، روغن‌های اسانس، پوست خام و چرم بز و گوسفند و گاو، پشم حلاجی نشده و شانه زنده، انواع کرک حیوانات، لوازم ساخته شده از مواد پلاستیکی مانند لوازم مصرفی در آشپزخانه، فرش و سایر کفیوش‌های نسجی، گلیم، کفیوش‌های ساخته شده از مواد نسجی سنتتیک یا مصنوعی آماده مصرف، اشیای تزئینی و صنایع دستی بوده و درصد کمی از صادرات نیز مربوط به انواع سنگ‌ها و شوینده‌ها بوده است. بدین سان ملاحظه می‌شود که کالاهای صادراتی ایران به انگلستان عمدتاً کالاهای مصرفی و واسطه‌ای بوده و این قبیل کالاها بیشتر به عنوان ماده اولیه صنایع مورد استفاده قرار گرفته‌اند و چه بسا پس از تبدیل به کالاهای صنعتی، مجدداً بخشی از آن‌ها روانه بازارهای ایران و سایر کشورهای منطقه شده است.

در چند سال اخیر عرضه کالاهای صنعتی به بازار انگلستان از تحولات صورت گرفته در مجموعه صادرات غیرنفتی ایران به این کشور صنعتی است که چشم‌انداز خوبی را نشان می‌دهد. با وجود این، بررسی اقلام تجاری مورد مبادله میان دو کشور نشان می‌دهد که علاوه بر نامتوازن بودن تجارت دوجانبه، انگلستان عرضه‌کننده کالاهای صنعتی و ایران عرضه‌کننده کالاهای سنتی به این کشور است. با وجود آن که کالاهای سنتی ایران بازار خوبی در انگلستان دارد، اما تلاش برای افزایش صادرات به این کشور و تنوع بخشی به محصولات صادراتی به نفع کالاهای صنعتی بویژه مواد پتروشیمی و قطعات صنعتی حائز اهمیت است.

میلیون دلار به انگلستان صادر شده بود کاهش درخور توجهی داشت. صادرات خاویار ایران به انگلستان در سال ۱۳۷۹ نسبت به سال ۱۳۷۸ کاهش یافت و از ۴/۲۴ تن به ارزش ۱/۵ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ به ۰/۸ تن و به ارزش ۴۰۷/۵ هزار دلار تنزل نمود. صادرات خرما نیز از ۴۸۳۴/۸ تن به ارزش ۱/۷۹ میلیون دلار در سال ۱۳۷۸ به ۴۲۴۶/۸ تن و به ارزش ۱/۷ میلیون دلار در سال ۱۳۷۹ کاهش یافته است. در بخش اقلام صنعتی نکته درخور توجه آن است که این اقلام نیز در

۴. بررسی قابلیت های تجاری بین ایران و انگلستان

جهت بررسی قابلیت های تجاری بین دو کشور، مجدداً از بانک اطلاعات تجاری مرکز تجارت بین الملل (ITC) که آمار صادرات و واردات دو کشور را منتشر می کند استفاده می شود.

جدول (۶) توانمندی های بالفعل صادراتی ایران را برحسب ۴۰ قلم عمده کالایی در سال ۲۰۰۰ نشان می دهد. از میان اقلام صادراتی فوق، روند تقاضای جهانی (۱۹۹۶-۲۰۰۰) برای کالاهای صادراتی ایران شامل شیرینی و شکلات و محصولات صنایع بیسکویت سازی، آب میوه و سبزیجات، هیدروکربورهای حلقوی، حلال ها و رقیق کننده های آلی مرکب، انواع روکش های مخصوص فرش و انواع لوح به ترتیب ۱۶، ۱۳، ۵، ۲ و ۶ درصد کاهش داشته، در صورتی که تقاضای جهانی برای این محصولات روبه رشد بوده است. در واقع علی رغم این که بازار رو به گسترش بوده، ولی تقاضای جهانی برای اقلام صادراتی کشور کاهش داشته است و صادرکنندگان ایرانی نتوانسته اند از فرصت های به وجود آمده در بازار جهانی به نحو مطلوب استفاده نمایند، لذا سهم آن ها در سال های اخیر کاهش یافته است.

از طرفی، به دلیل کاهش تقاضای جهانی برای کالاهایی نظیر انواع روده، انواع خمیرهای کاغذ، آمونیاک، پوست خام، فرش و سایر کفپوش ها از مواد نسجی، کفش از جنس پلاستیک و کائوچو و محصولات تخت نورد از آهن، روند عرضه صادرات ایران به بازار جهانی برای اقلام فوق کاهش یافته و از میزان رشد منفی برخوردار بوده است. لذا این قبیل کالاها از بازار روبه گسترشی برخوردار نیستند و در حال از دست دادن مزیت نسبی صادراتی خود هستند. در صورتی که علی رغم رشد منفی تقاضای جهانی برای برخی گروه های کالایی صادراتی ایران به بازار جهانی، میزان صادرات آن ها از ایران نه تنها کاهش نیافته، بلکه افزایش نیز داشته است. این کالاها شامل پسته، گردو و فندق، زعفران و ادویه جات، خاویار و فرآورده های آن، رب گوجه فرنگی، چرم و پوست فرآوری شده، فرش و سایر کفپوش های بافته شده، محصولات نیمه تمام از آهن یا فولاد غیرممزوج و مس تصفیه شده است که بیانگر قدرت رقابت پذیری این قبیل کالاها در بازارهای جهانی است. ولی استمرار روند کاهشی تقاضای جهانی می تواند صادرات این قبیل کالاها را در آینده نه چندان دور با تهدید مواجه نماید.

همانطور که در جدول (۶) نشان داده شده است، عمده ترین بازارهای صادراتی ایران در اروپا را آلمان، ایتالیا، فرانسه، اسپانیا و یونان تشکیل می دهد و این کشورها جزء اولین یا دومین شرکای تجاری ایران برحسب کالاهای صادراتی ایران محسوب می گردند. انگلستان در هیچ یک از اقلام صادراتی کشور جزء عمده ترین بازارهای هدف محسوب نشده است، در حالی که این کشور می تواند یکی از بازارهای بسیار خوب برای ایران در برخی از گروه های کالایی به حساب آید.

با توجه به توان صادراتی ایران در زمینه انواع آب کنسانتره میوه و سبزیجات، پوشاک، بخصوص لباس روی زنانه و مردانه و بچگانه، انواع محصولات چرمی، انواع ورق های آلومینیومی و فولادی و همچنین آلیاژهای مختلف مس و قطعات یدکی خودرو و همچنین به علت رشد اقتصادی مستمر انگلستان، دارا بودن قدرت خرید بالا، عدم مزیت نسبی این کشور در صادرات محصولات غذایی و کشاورزی، زمینه های همکاری زیادی بین دو کشور در موارد فوق وجود دارد.

۵. جمع بندی

با توجه به عملکرد تجاری انگلستان در برخی صنایع مهم فن آوری بر، می توان با جذب متخصصان انگلیسی و انتقال دانش فنی در زمینه های بسته بندی محصولات کشاورزی، مواد معدنی و قطعات خودرو به کشور، زمینه را برای ایجاد مزیت نسبی در صنایع کشور فراهم نمود. به علت قوانین و مقررات حاکم بر ایران، شرکت های انگلیسی فعال در بخش معدن تاکنون تنها در مرحله اکتشاف معادن فعال بوده اند، ولی با توجه به توانمندی بالای ایران در این بخش، می توان زمینه های همکاری بیشتر شرکت های انگلیسی را برای استخراج و صادرات مواد معدنی فراهم آورد. با توجه به مزیت های نسبی ایران در زمینه تولید انواع آب کنسانتره میوه و سبزیجات و سایر فرآورده های غذایی فرآوری شده، انواع پوشاک نظیر لباس روی زنانه و مردانه، انواع فرآورده های چرمی، انواع ورق های آلومینیومی و فولادی و آلیاژهای مختلف مس، با در نظر گرفتن جاذبه های بازار انگلستان، زمینه های همکاری بسیار زیادی بین دو کشور ایران و انگلستان فراهم است.

پی نوشت ها:

- 1- World Bank, World Development Indicators, 2001.
- 2- The World Bank Group: [http://www.worldbank.org/data\(5/2002\)](http://www.worldbank.org/data(5/2002)).
- 3- EIU, CD-Rom, Country Report, UK, 2001.
۴. شاخص عملکرد تجاری (TPI) همه ساله توسط مرکز تجارت بین الملل (ITC) محاسبه و در سایت اینترنتی آن تحت عنوان www.intracen.org درج می گردد. شاخص عملکرد تجاری در برگیرنده بیش از ۲۰ شاخص منتخب توسط کارشناسان این مرکز می باشد.
۵. به نظر می رسد با توجه به عملکرد تجاری بالای این کشور در زمینه فرآورده های معدنی و نفت، صادرات فرآورده های شیمیایی و پتروشیمی، تجهیزات الکترونیکی و ماشین آلات غیرالکترونیکی می توان از خدمات مشاوره ای انگلستان در این خصوص استفاده کرد و همچنین زمینه را برای سرمایه گذاری مشترک در بخش های فوق در ایران فراهم نمود.
۶. ارقام داخل پرانتز متوسط میزان رشد وارداتی را نشان می دهد.
۷. نقطه تجاری ایران، سایت اینترنتی www.irtp.com مورخ ۱۳۷۹/۲/۲۴.
۸. اتاق بازرگانی ایران، سایت اینترنتی www.iccim.com مورخ ۱۳۸۱/۳/۳۱.

منابع:

- 1- World Bank, **World Development Indicators**, 2001.
- 2- The World Bank Group: [http://www.worldbank.org/data\(5/2002\)](http://www.worldbank.org/data(5/2002)).
- 3- EIU, CD-Rom, **Country Report**, UK, 2001.
- 4- Country Commercial Guide (UX), International Copyright, U.S. & Foreign Commercial Service and the U.S. Department of State, 1999.
۵. نقطه تجاری ایران، سایت اینترنتی www.irtp.com مورخ ۱۳۷۹/۲/۲۳.
۶. اتاق بازرگانی ایران، سایت اینترنتی www.iccim.com مورخ ۱۳۸۱/۳/۳۱.
۷. گمرک، آمار بازرگانی خارجی ایران، سالهای مختلف.